

1. Aki másfél évtizeddel ezelőtt a Kiskunságban járt, még emlékszik rá: a vidék az ország legelmaradottabb területei közé tartozott. A megye mai képe — a textil-, zománc- és konzervipar, a műanyag és gépgyártás, a többszintes falusi lakótelepek — még csak a tervekben éltek. Innen kezdte a lakásépítési akció történetét Terbe Dezső, a KISZ megyei bizottságának első titkára:

— Már 10 évvel ezelőtt minden fórumon arról panaszkodtak a fiatalok, hogy kevés a lakás, a fejlődés lehetőségeit csúszásban elfojtja a reménytelen lakáshiány. Tenni kell valamit. S ezt tőlünk várják.

A bajait különösen szorította a dolog. A város iparosodott, az új munkaerőknek nem tudtak letelepedési lehetőséget biztosítani. A Fémpari Vállalat (ma Ganz Villamossági Művek) KISZ-taggyűlésén Borsos Györgynek, az akkori városi titkárnak feladta a leckét a tagság; ha másként nem megy, építsenek maguknak lakást a rászorulóknak. Van közöttük mindenféle szakmunkás, ha tervet, meg hozzáértő építésvezetőt kapnak, akár maguk is megcsinálják a házakat. Vagy 80—100 fiatal ember mindjárt a taggyűlés után nekiállt számolni, hogyan és mennyiből tudnak kihozni a lakásokat. Estére megalakult a megye első KISZ lakásépítő közössége. De az építkezéshez nem elég a szándék, a szövetkezés. Engedélyek, hitel, anyag, gépek kelletnek.

— Nem volt könnyű a kezdet! — mondta tovább Terbe Dezső. — Oskori módszerekkel nekiláttunk téglát égetni, teherautó helyett öszvérekkel hordták a színhelyre az anyagot. Az OTP nem adott hitelt az ilyen „kétres” akcióhoz... A KISZ minden tekintélyére szükség volt, hogy már a kezdet kezdetén ne fulladjon kudarcba a mozgalom.

— És mit szolt az építkezéshez a város?

— Kétkedve fogadták a bajait a dolgozókat. Sokan mondták arra felé: „Propaganda! Fölhúzzák a falakat, hogy látszódjon valami, mögötte nincsen semmi... Nem értenek azok az építkezéshez. Majd bezzeg, ha jön egy vihar...” Vihar azóta jócskán volt, az első házak pedig még ma is állnak, laknak bennük.

Kecskeméten a Béke fasorban, Kiskunhalason, Kiskunfélegyházán, Kalocsán, Tiszakécskén, Jánosalmán, Baján — s ki tudja felsorolni még hány kisebb településen — ezer lakás épült fel. Az utóbbi öt évben 539 fiatal családnak adott új otthon a KISZ.

2. A kiskunhalasi KISZ-bizottság titkárát, Barabás Nándort nem volt könnyű megtalálni. Úgy mondták, a Fáy András lakótelepen keressem, biztosan ott ügyködik. Az új telep egyik lakója mutatta meg a rövid hajú, széles arcú fiatal embert. Jól ismerik a környéken: részese volt, hogy 142 lakás már elkészült, hogy harmincon most dolgoznak a szakemberek.

Végigkísért a lakótelep frissen vakolt utcáinak, a kétszintes, modern lakások tulajdonosairól beszélt.

— Amit erre látsz, néhány esztendő munkája. Az első sort 1965-ben építettük, utána nemsokára a másodikot, harmadikat. Akik itt jártak, azt mondják, nagyvárosban is elkelnének ezek a házak. Kétszintes, „angol” rendszerű épületek, belső lépcsővel, komfortosítva. A házak előtt park, hátul kis kert.

— Mennyibe kerülnek a lakások?

— Az újak nagyobbak, drágábbak: 125 ezer forint az áruk. Régen olcsóbbak voltak, meg egyszerűbbek is. Változnak az építkezés feltételei.

A lakókról kérdezem.

— Mindenki dolgozik — mondta. — Többségükben munkásfiatalok kapták a lakásokat.

Évente 20—25 épületet adnak át. Most is két újabb akciót szerveznek. Kapacitás, jelentkező lenne, ha a telkek ügyében sikerülne megegyezni a tanácsal.

— Ez is megoldódik majd — tette hozzá, és a szomszédos építkezés felé mutatott. Kétszintes, terebélyes épületre, amelynek éppen hogy a „váza” állt.

— Sok a gyerek, kell majd az iskola. Már készül az or-

A KISZ VI. kongresszusa 1964 decemberében foglalta határozatába: „Vállaljuk, hogy az ifjúsági lakásépítési akció keretében 10 ezer lakást felépítünk. Az elhatározást tettek követték; 1970 végéig 8900 új otthon került tető alá, a többi ezeregyszázon ezekben a hónapokban dolgoznak az építők. Eddig két megye teljesítette túl a rá jutó részt, további hat pedig előreláthatólag szövettségünk VIII. kongresszusáig eleget tesz vállalásának. Az ifjúsági lakótelepeken öt év alatt 41 millió forint értékű társadalmi munkát végeztek a fiatalok, annyit, amennyiből egy 1640 lakásos városrész valamennyi építőjének bérét fedezhetnék.

Amikor a KISZ lakásépítő akciójáról beszélnek, a Bács megyeieket a legjobbak között emlegetik. Náluk születtek a leglátványosabb eredmények, ők találták meg a munka legjobb módszereit, és nem utolsósorban azért, mert tőlük indult a kezdeményezés.

Barabás Nándor: „Amit erre látsz, néhány esztendő munkája”

PÉLDA BÁCSBÓL

A lakásakció egyik kulcsembere: Pető József

Terbe Dezső: „Nem volt könnyű a kezdet”

(Foto: Siklós Péter)

Az építők gyorsabban haladnak, mint ahogy az út, a csatorna készül

vosi rendelő és a bolt is. Van már benzinkutunk. Bizony Halason egyre több a kocsi.

3. Ezután Bajára mentünk. Kíváncsi voltam az ottani építkezésre meg Pető József, a városi pártbizottság osztályvezetőjére, akit néhány hete helyeztek ebbe a funkcióba. Azelőtt ő volt a KISZ városi titkára. Szerzte a megyében úgy emlegetik, mint a lakásakció egyik kulcsembereit, aki nélkül talán sokaknak még ma sem lenne otthona. Ő maga arról kevésbé szívesen beszélt, mint a „mozgalomról”, melyet hosszú évekig szervezett, vezetett, s aminek már induláskor tanúja volt:

— Az első közösségnek 86 tagja volt. Egytől egyig kispenéz munkások, akik albérléssel, vagy a város környékéről jártak be nap nap után dolgozni. Több energiájukat emésztette föl ez az életmód, mint a munkájuk. Amikor már az építkezés minden feltétele — telek, anyag, pénz, szakember — megvolt, és hozzákezdünk az építkezéshez, bizony egyre többen álltak meg nézelődni.

Nevetve meséli a régi történetet:

— Megkérdezte tőlem egyszer egy járőrelő, kié az építkezés. Mondtam, a KISZ-é. Bólintott elment. Másnap megint jött, harmadnap is. Két hét múlva azt mondta: meglátja, azt a KISZ-titkárt vagy lecsukják ezért, vagy kitüntetését kap.

— Hogyan ment a munka?

— Nem telt el másfél esztendő és állt a 86 iker családi ház! Egy egész utca.

— És azóta?

— Az építkezési, szervezési idő valamivel meghosszabbodott, már nem maguk a lakók építkeznek, a vállalatoknál másként megy az ilyen. Talán csak az árak változtak. Azóta 400 lakást átvettek, az újabbak komfortosan készülnek, s ez indokolja az áremelkedést. Még így is, szinte nevelésesen olcsón építkezünk az országos árhoz képest. A legújabb kétszintes, 67 négyzetméteres lakások ára 140 ezer forint. Ha valakinek szerencséje van, másfél év alatt már meg is kaphatja.

A tíz éve alapított téglagyár ma is termel, évi 3 millió darab a kapacitása. A bajai KISZ-lakótelepek többsége most is ebből a téglából készül (büszkén mondták a helybeliek; jobb téglát csinálnak, mint bárhol az országban), noha vannak már paneles lakóházak is.

4. Baja a megye legdinamikusabban fejlődő városává lett. Talán a lakásépítkezések miatt? Nehéz lenne megmondani. A következő öt évben mintegy 1 milliárd forintnyi ipari beruházásra számítanak, s ez egyértelműen meghatározza a város jövőjét.

Pető József nagyon büszke az akciók sikerére. Városnézésre invitált. Az első épületektől indultunk, a modern vonalú víztorny tövében megbúvó kis családi házaktól, s ahogyan mentünk tovább, a város széle felé, egyre újabbak, szebbek, magasabbak lettek a házak, rosszabbak, rendezetlenebbek az utak. Egy tágas téren csövek heverték: nemsokára bevezetik az alföldi gázt az új telepre.

A Komarov és Kilián utca környékén már nem volt szilárd út sem, csak homok, meg a buckákból kinőtt, még szinte nedves vakolatú, színes házsorok. Valahonnan hátulról ácskalapács és betonkeverő gép zaja hallatszott.

— A közművesítés a legnagyobb gondunk — magyarázta útkelaplóink. — Nem tudunk olyan gyorsan csatornázni, vizet vezetni, utat építeni, ahogyan az építők haladnak.

— Keresnek valakit? — szöfölt meg bennünket egy babakocsi toló kismama. Ha a lakások érdekelnek, ajánlotta, menjünk be hozzájuk, szívesen látnak vendéget. A háromszobás, belül kétszintes lakást nagyon izlésesen rendezték be. Minden meg volt benne, amire egy ifjú párnak szüksége lehet, pedig Valkai Ferencék alig néhány hónapja fejezték be a költözést. A férfi autószerelő, az asszony adminisztrátor, mindketten a dunoki tanácsnál dolgoznak. A fiatalasszony születési szabadságon van, a kisebbik gyerek, Beáta, csak három hónapos. A nagyobbik, Zsolt, már 5 esztendő.

— Hat éve házasodtunk össze — mondta Valkainé. — Azóta gyűjtöttük össze a lakás árát. Ötvenhárom ezer forintot fizettünk be, a többi kölcsön. Amíg otthon laktunk, alig volt kiadásunk, mindent félre tudtunk tenni.

5. Baján előrelátók az építkezők. Felismerték, nem elég csak házat építeni, gondolni kell a karbantartásra, a későbbi felújításra is. Az országban sokféle panaszkodnak a szövetkezeti és társasházak tulajdonosai, hogy nincs szerelő, javító szakember. Hasonló sors vár a KISZ-lakótelepek lakóira is?

— Bács megyében előrelátóbbak voltunk — mondta Vancsik Géza, a Kismotor- és Gépgyár hegesztője, a Ságvári Endre lakótelep lakásfenntartó szövetkezetének egyik alapító tagja, az 500. megyei KISZ-lakás tulajdonosa. — A szövetkezet a MESZÖV tagja, a szokásos szövetkezeti szabályok szerint működik. A lakók minden hónapban fenntartási költséget fizetnek a közös kiadások fedezésére, felújítási hozzájárulást pedig az évek múlva esedékes tatarozáshoz. Havi költségeink most alig magasabbak 100 forintnál (júniustól számításaink szerint 140 forint lesz), és jóval kevesebb a gondunk. Hamarosan megszervezzük a szövetkezet saját karbantartó csoportját, amelyben nyugdíjas mestereket, másodállású szerelőket alkalmazunk. Kecskeméten az egyik fenntartó szövetkezetnek saját festőrezlege van. Olcsón, részletre dolgozik a tagoknak. Valami hasonlót szeretnénk.

Baján jelenleg két lakásfenntartó szövetkezet működik. Az elsőhöz 140 lakás, a másodikhoz még csak 30 tartozik. De a folyamat megindult. Úgy tervezik, hogy valamennyi KISZ-lakást bekapcsolják a mozgalomba, s 3—400 lakást tömörítő, erős szövetkezetet hoznak létre.

6. A VI. kongresszus vállalása rendkívül értékes segítséget adott a fiataloknak. Nemsokára azért, mert megoldotta több ezer család életének legnagyobb gondját, hanem azért is, mert bebizonyította: a közös munka, a közös áldozatvállalás egyaránt formálja az embert és a közösséget. Olyan lehetőség, amivel lehet és érdemes élni.

De hogyan tovább? Ezután leveheti vállairól a fiatalok lakásgondjait az ifjúsági szövetség? Azt Hiszem nem, és ez nem is célja. Új, a „ma” feltételeinek jobban megfelelő formában kell tovább fejleszteni a hét esztendeje megkezdett mozgalmat. Ezután nem lehet a KISZ-szervezetek és bizottságok dolga az építkezések gyakorlati lebonyolításának szervezése, ellenőrzése. Erre a szakvállalatok a hivatottak. Megmarad viszont az érdekvédelem kötelessége, az előtakarékosságra ösztönzés és az építkezések kezdeményezésének lehetősége. Ezek önmagukban is nemes, méltó feladatok szervezetünk számára.

Bács megyében elmondták: a negyedik ötéves terv időszakában, már az új elvek szerint további 1000 KISZ-lakás építésére készülnek. Közbenjárnak a telekvásárlásnál, a kedvező hitelfeltételek, a vállalati kölcsönök megszerzésében. A most készülő kollektív szerződésekre is belekerül az ifjúsági lakásépítés ügye: a KISZ a megye valamennyi vállalatánál „törvénybe” szerelteti a fiatalok lakásépítéséhez kötelező vállalati hozzájárulást.

És ezért cserébe nyújtanak is. „Ifjúság az ésszerűbb termelésért” jelszóval mozgalmat indítottak a vállalati gazdaságosság növeléséért. Ifjúmunkásokat, fiatal szakembereket, KISZ-eseket szólítottak versenybe, hogy javaslataikkal, elképzeléseikkel járuljanak hozzá a termelési folyamatok gazdaságosabbá tételéhez. Az ötleteket alapszervezeti, járási, városi és megyei szinten értékelik, hasznosítják, s természetesen jutalmazták is.

A hangsúly persze nem a díjakon van, hanem azokon a milliókon, amelyeket így fognak megtakarítani a megye vállalatai, s amelyekből már nyugodt szívvel, az erkölcsi „sportszerűség” biztonságával mernek majd többet kérni a lakásépítő fiatalok támogatására.

A lakásgondok enyhítésének — úgy tűnik — ez a legésszerűbb útja.

Somfai Péter